# కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహితా

## ॥ అథ పఞ్చమ కాణ్డే ప్రథమః ప్రశ్నః॥

హరిః ఓమ్॥ సావిత్రాణి జుహోతి ప్రసూత్యై చతుర్గృహీతేన జుహోతి చతుష్పాదః పశవః పశూనేవాఽవ రున్ధే చతస్రో దిశో దిక్ష్వేవ ప్రతి తిష్ఠతి ఛన్దాగ్ంసి దేవేభ్యోఽపాఽక్రామన్న వోఽభాగాని హవ్యం వక్ష్యామ ఇతి తేభ్య ఏతచ్చతుర్గృహీతమధారయన్పురోఽనువాక్యాయై యాజ్యాయై దేవతాయై వషట్కారాయ యచ్చతుర్గృహీతం జుహోతి ఛన్దాగ్స్యేవ తత్ప్రీణాతి తాన్యస్య ప్రీతాని దేవేభ్యో హవ్యం వహన్తి యం కామయేత [౧]
పాపీయాన్థ్స్యాదిత్యేకైకం తస్య జుహుయాదాహుతీభిరేవైనమప గృహ్ణాతి పాపీయాన్భవతి యం కామయేత వసీయాన్థ్స్యాదితి సర్వాణి తస్యాఽనుద్రుత్య జుహుయాదాహుత్యైవైనమభి క్రమయతి వసీయాన్భవత్యథో యజ్ఞస్యైవైషాఽభిక్రాన్తిరేతి వా ఏష యజ్ఞముఖాదృద్ధ్యై యోఽగ్నేర్దేవతాయా ఏత్యష్టావేతాని సావిత్రాణి భవన్త్యష్టాక్షరా గాయత్రీ గాయత్రో- [౨]
ఽగ్నిస్తేనైవ యజ్ఞముఖాదృద్ధ్యా అగ్నేర్దేవతాయై నైత్యష్టౌ సావిత్రాణి భవన్త్యాహుతిర్నవమీ త్రివృతమేవ యజ్ఞముఖే వి యాతయతి యది కామయేత ఛన్దాగ్ంసి యజ్ఞయశసేనాఽర్పయేయమిత్యృచమన్తమాం కుర్యాచ్ఛన్దాగ్స్యేవ యజ్ఞయశసేనాఽర్పయతి యది కామయేత యజమానం యజ్ఞయశసేనాఽర్పయేయమితి యజురన్తమం కుర్యాద్యజమానమేవ యజ్ఞయశసేనాఽర్పయత్యృచా స్తోమగ్ం సమర్ధయేత్యా- [౩]
హ సమృద్ధ్యై చతుర్భిరభ్రిమా దత్తే చత్వారి ఛన్దాగ్ంసి ఛన్దోభిరేవ దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవ ఇత్యాహ ప్రసూత్యా అగ్నిర్దేవేభ్యో నిలాయత స వేణుం ప్రాఽవిశథ్స ఏతామూతిమను సమచరద్యద్వేణోః సుషిరగ్ం సుషిరాఽభ్రిర్భవతి స యోనిత్వాయ సయత్రయత్రాఽవసత్తత్కృష్ణమభవత్కల్మాషీ భవతి రూపసమృద్ధ్యై

ఉభయతః క్ష్ణార్భవతీతశ్చాఽముతశ్చాఽర్కస్యాఽవరుద్ధ్యై వ్యామమాత్రీ భవత్యేతావద్వై పురుషే వీర్యం వీర్యసమ్మితాఽపరిమితా భవత్యపరిమితస్యాఽవరుద్ధ్యై యో వనస్పతీనాం ఫలగ్రహిః స ఏషాం వీర్యావాన్ఫలగ్రహిర్వేణుర్వైణవీ భవతి వీర్యస్యాఽవరుద్ధ్యై॥[౪]

*కామయేత గాయత్రోఽర్ధయేతి చ సప్తవిగ్ంశతిశ్చ*||**5.1.1**||

వ్యృద్ధం వా ఏతద్యజ్ఞస్య యదయజుష్కేణ క్రియత ఇమామగృభ్ణన్రశనామృతస్యేత్యశ్వాభిధానీమా దత్తే యజుష్కృత్యై యజ్ఞస్య సమృద్ధ్యై ప్రతూర్తం వాజిన్నా ద్రవేత్యశ్వమభి దధాతి రూపమేవాఽస్యైతన్మహిమానం వ్యాచష్టే యుఞ్జాథాగ్ం రాసభం యువమితి గర్దభమసత్యేవ గర్దభం ప్రతి ష్ఠాపయతి తస్మాదశ్వాద్గర్దభోఽసత్తరో యోగేయోగే తవస్తరమిత్యాహ [౫] యోగేయోగ ఏవైనం యుఙ్క్తే వాజేవాజే హవామహ ఇత్యాహాఽన్నం వై వాజోఽన్నమేవావ రున్ధే సఖాయ ఇన్ద్రమూతయ ఇత్యాహేన్ద్రియమేవావ రున్ధేఽగ్నిర్దేవేభ్యో నిలాయత తం ప్రజాపతిరన్వవిన్దత్ప్రాజాపత్యోఽశ్వోఽశ్వేన సం భరత్యనువిత్త్యై పాపవస్యసం వా ఏతత్క్రియతే యచ్ఛ్రేయసా చ పాపీయసా చ సమానం కర్మ కుర్వన్తి పాపీయాన్- [౬] హ్యశ్వాద్గర్దభోఽశ్వం పూర్వం నయన్తి పాపవస్యసస్య వ్యావృత్త్యై తస్మాచ్ఛ్రేయాగ్ంసం పాపీయాన్పశ్చాదన్వేతి బహుర్వై భవతో భ్రాతృవ్యో భవతీవ ఖలు వా ఏష యోఽగ్నిం చినుతే వజ్ర్యశ్వః ప్రతూర్వన్నేహ్యవక్రామన్నశస్తీరిత్యాహ వజ్రేణైవ పాప్మానం భ్రాతృవ్యమవ క్రామతి రుద్రస్య గాణపత్యాదిత్యాహ రౌద్రా వై పశవో రుద్రాదేవ [౭] పశూన్నిర్యాచ్యాత్మనే కర్మ కురుతే పూష్ణా సయుజా సహేత్యాహ పూషా వా అధ్వనాగ్ం సన్నేతా సమష్ట్యై పురీషాయతనో వా ఏష యదగ్నిరఙ్గిరసో వా ఏతమగ్రే దేవతానాగ్ం సమభరన్పృథివ్యాః సధస్థాదగ్నిం పురీష్యమఙ్గిరస్వదచ్ఛేహీత్యాహ సాయతనమేవైనం దేవతాభిః సం భరత్యగ్నిం పురీష్యమఙ్గిరస్వదచ్ఛేమ ఇత్యాహ యేన [౮] సఙ్గచ్ఛతే వాజమేవాఽస్య వృఙ్క్తే

ప్రజాపతయే ప్రతిప్రోచ్యాఽగ్నిః సమ్భృత్య ఇత్యాహురియం వై ప్రజాపతిస్తస్యా ఏతచ్ఛ్రోత్రం యద్వల్మీకోఽగ్నిం పురీష్యమఙ్గిరస్వద్భరిష్యామ ఇతి వల్మీకవపాముప తిష్ఠతే సాక్షాదేవ ప్రజాపతయే ప్రతిప్రోచ్యాఽగ్నిగ్ం సం భరత్యగ్నిం పురీష్యమఙ్గిరస్వద్భరామ ఇత్యాహ యేన సఙ్గచ్ఛతే వాజమేవాఽస్య వృఙ్క్తేఽన్వగ్నిరుషసామగ్ర- [౯] మఖ్యదిత్యాహాఽనుఖ్యాత్యా ఆగత్య వాజ్యధ్వన ఆక్రమ్య వాజిన్పృథివీమిత్యాహేచ్ఛత్యేవైనం పూర్వయా విన్దత్యుత్తరయా ద్వాభ్యామా క్రమయతి ప్రతిష్ఠిత్యా అనురూపాభ్యాం తస్మాదనురూపాః పశవః ప్ర జాయన్తే ద్యౌస్తే పృష్ఠం పృథివీ సధస్థమిత్యాహైభ్యో వా ఏతం లోకేభ్యః ప్రజాపతిః సమైరయద్రూపమేవాఽస్యైతన్మహిమానం వ్యాచష్టే వజ్రీ వా ఏష యదశ్వో దద్భిరన్యతోదభ్ద్భ్యో భూయాఽల్లోమభిరుభయాదద్భ్యో యం ద్విష్యాత్తమధస్పదం ధ్యాయేద్వజ్రేణైవైనగ్గ్ స్తృణుతే॥[౧౦]

*ఆహ పాపీయాన్రుద్రాదేవ యేనాఽగ్రం వజ్రీ వై సప్తదశ చ*||**5.1.2**||

ఉత్క్రామోదక్రమీదితి ద్వాభ్యాముత్క్రమయతి ప్రతిష్ఠిత్యా అనురూపాభ్యాం తస్మాదనురూపాః పశవః ప్ర జాయన్తేఽప ఉప సృజతి యత్ర వా ఆప ఉపగచ్ఛన్తి తదోషధయః ప్రతి తిష్ఠన్త్యోషధీః ప్రతితిష్ఠన్తీః పశవోఽను ప్రతి తిష్ఠన్తి పశూన్ యజ్ఞో యజ్ఞం యజమానో యజమానం ప్రజాస్తస్మాదప ఉప సృజతి ప్రతిష్ఠిత్యై యదధ్వర్యురనగ్నావాహుతిం జుహుయాదన్ధోఽధ్వర్యుః [౧౧] స్యాద్రక్షాగ్ంసి యజ్ఞగ్ం హన్యుర్హిరణ్యముపాస్య జుహోత్యగ్నివత్యేవ జుహోతి నాన్ధోఽధ్వర్యుర్భవతి న యజ్ఞగ్ం రక్షాగ్ంసి ఘ్నన్తి జిఘర్మ్యగ్నిమ్మనసా ఘృతేనేత్యాహ మనసా హి పురుషో యజ్ఞమభిగచ్ఛతి ప్రతిక్ష్యన్తం భువనాని విశ్వేత్యాహ సర్వగ్గ్ హ్యేష ప్రత్యఙ్క్షేతి పృథుం తిరశ్చా వయసా బృహన్తమిత్యాహాల్పో హ్యేష జాతో మహాన్ [౧౨] భవతి వ్యచిష్ఠమన్నగ్ం రభసం విదానమిత్యాహాఽన్నమేవాఽస్మై స్వదయతి సర్వమస్మై స్వదతే య ఏవం వేదాఽఽ

త్వా జిఘర్మి వచసా ఘృతేనేత్యాహ తస్మాద్యత్పురుషో మనసాఽభిగచ్ఛతి తద్వాచా వదత్యరక్షసేత్యాహ రక్షసామపహత్యై మర్యశ్రీః స్పృహయద్వర్ణో అగ్నిరిత్యాహాఽపచితిమేవాఽస్మిన్దధాత్యపచితిమాన్భవతి య ఏవం [౧౩] వేద మనసా త్వై తామాప్తుమర్హతి యామధ్వర్యురనగ్నావాహుతిం జుహోతి మనస్వతీభ్యాం జుహోత్యాహుత్యోరాప్త్యై ద్వాభ్యాం ప్రతిష్ఠిత్యై యజ్ఞముఖేయజ్ఞముఖే వై క్రియమాణే యజ్ఞగ్ం రక్షాగ్ంసి జిఘాగ్ంసన్త్యేతర్హి ఖలు వా ఏతద్యజ్ఞముఖం యర్హ్యేనదాహుతిరశ్నుతే పరి లిఖతి రక్షసామపహత్యై తిసృభిః పరి లిఖతి త్రివృద్వా అగ్నిర్యావానేవాఽగ్నిస్తస్మాద్రక్షాగ్స్యప హన్తి [౧౪] గాయత్రియా పరి లిఖతి తేజో వై గాయత్రీ తేజసైవైనం పరి గృహ్ణాతి త్రిష్టుభా పరి లిఖతీన్ద్రియం వై త్రిష్టుగిన్ద్రియేణైవైనం పరి గృహ్ణాత్యనుష్టుభా పరి లిఖత్యనుష్టుప్సర్వాణి ఛన్దాగ్ంసి పరిభూః పర్యాప్త్యై మధ్యతోఽనుష్టుభా వాగ్వా అనుష్టుప్తస్మాన్మధ్యతో వాచా వదామో గాయత్రియా ప్రథమయా పరి లిఖత్యథాఽనుష్టుభాథ త్రిష్టుభా తేజో వై గాయత్రీ యజ్ఞోఽనుష్టుగిన్ద్రియం త్రిష్టుప్తేజసా చైవేన్ద్రియేణ చోభయతో యజ్ఞం పరి గృహ్ణాతి॥[౧౫]

*అన్వోఽధ్వర్యుర్మహాన్భవతి య ఏవగ్ం హన్తి త్రిష్టుభా తేజో వై గాయత్రీ త్రయోదశ చ* ||**5.1.3**||

దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవ ఇతి ఖనతి ప్రసూత్యా అథో ధూమమేవైతేన జనయతి జ్యోతిష్మన్తం త్వాఽగ్నే సుప్రతీకమిత్యాహ జ్యోతిరేవైతేన జనయతి సోఽగ్నిర్జాతః ప్రజాః శుచాఽఽర్పయత్తం దేవా అర్ధర్చేనాఽశమయఞ్ఛివం ప్రజాభ్యోఽహిగ్ంసన్తమిత్యాహ ప్రజాభ్య ఏవైనగ్ం శమయతి ద్వాభ్యాం ఖనతి ప్రతిష్ఠిత్యా అపాం పృష్ఠమసీతి పుష్కరపర్ణమా [౧౬] హరత్యపాం వా ఏతత్పృష్ఠం యత్పుష్కరపర్ణగ్ం రూపేణైవైనదా హరతి పుష్కరపర్ణేన సం భరతి యోనిర్వా అగ్నేః పుష్కరపర్ణగ్ం సయోనిమేవాగ్నిగ్ం సం భరతి కృష్ణాజినేన సం భరతి యజ్ఞో వై కృష్ణాజినం యజ్ఞేనైవ యజ్ఞగ్ం సం భరతి యద్గ్రామ్యాణాం పశూనాం

చర్మణా సమ్భరేద్గ్రామ్యాన్పశూఞ్ఛుచాఽర్పయేత్కృష్ణాజినేన సం భరత్యారణ్యానేవ పశూన్- [౧౭] ఞ్ఛుచాఽర్పయతి తస్మాథ్సమావత్పశూనాం ప్రజాయమానానామారణ్యాః పశవః కనీయాగ్ంసః శుచా హ్యృతా లోమతః సం భరత్యతో హ్యస్య మేధ్యం కృష్ణాజినం చ పుష్కరపర్ణం చ సగ్గ్ స్తృణాతీయం వై కృష్ణాజినమసౌ పుష్కరపర్ణమాభ్యామేవైనముభయతః పరి గృహ్ణాత్యగ్నిర్దేవేభ్యో నిలాయత తమథర్వాఽన్వపశ్యదథర్వా త్వా ప్రథమో నిరమన్థదగ్న ఇత్యా- [౧౮] హ య ఏవైనమన్వపశ్యత్తేనైవైనగ్ం సం భరతి త్వామగ్నే పుష్కరాదధీత్యాహ పుష్కరపర్ణే హ్యేనముపశ్రితమవిన్దత్తము త్వా దధ్య ఙ్ఙృషిరిత్యాహ దధ్యఙ్వా ఆథర్వణస్తేజస్వ్యాసీత్తేజ ఏవాఽస్మిన్దధాతి తము త్వా పాథ్యో వృషేత్యాహ పూర్వమేవోదితముత్తరేణాఽభి గృహ్ణాతి [౧౯] చతసృభిః సం భరతి చత్వారి ఛన్దాగ్ంసి ఛన్దోభిరేవ గాయత్రీభిర్బ్రాహ్మణస్య గాయత్రో హి బ్రాహ్మణస్త్రిష్టుగ్భి రాజన్యస్య త్రైష్టుభో హి రాజన్యో యం కామయేత వసీయాన్థ్స్యాదిత్యుభయీభిస్తస్య సం భరేత్తేజశ్చైవాఽస్మా ఇన్ద్రియం చ సమీచీ దధాత్యష్టాభిః సం భరత్యష్టాక్షరా గాయత్రీ గాయత్రోఽగ్నిర్యావానేవాఽగ్నిస్తగ్ం సం భరతి సీద హోతరిత్యాహ దేవతా ఏవాఽస్మై సగ్ం సాదయతి ని హోతేతి మనుష్యాన్థ్సగ్ం సీదస్వేతి వయాగ్ంసి జనిష్వా హి జేన్యో అగ్రే అహ్నామిత్యాహ దేవమనుష్యానేవాఽస్మై సగ్ంసన్నాన్ప్ర జనయతి॥[౨౦]

*ఏవ పశూనితి గృణాతి హోతరితి సప్తవిగ్ంశతిశ్చ*॥**5.1.4**॥

క్రూరమివ వా అస్యా ఏతత్కరోతి యత్ఖనత్యప ఉప సృజత్యాపో వై శాన్తాః శాన్తాభిరేవాఽస్యై శుచగ్ం శమయతి సం తే వాయుర్మాతరిశ్వా దధాత్విత్యాహ ప్రాణో వై వాయుః ప్రాణేనైవాఽస్యై ప్రాణగ్ం సం దధాతి సం తే వాయురిత్యాహ తస్మాద్వాయుప్రచ్యుతా దివో వృష్టిరీర్తే తస్మై చ దేవి వషడస్తు [౨౧] తుభ్యమిత్యాహ

షడ్వా ఋతవ ఋతుష్వేవ వృష్టిం దధాతి తస్మాథ్సర్వాన్రుతూన్వర్షతి
యద్వషట్కుర్యాద్యాతయామాఽస్య వషట్కారః స్యాద్యన్న వషట్కుర్యాద్రక్షాగ్ంసి
యజ్ఞగ్ం హన్యుర్వడిత్యాహ పరోఽక్షమేవ వషట్కరోతి నాఽస్య యాతయామా వషట్కారో
భవతి న యజ్ఞగ్ం రక్షాగ్ంసి ఘ్నన్తి సుజాతో జ్యోతిషా సహేత్యనుష్టుభోప నహ్యత్యనుష్టు-
[౨౨] ప్సర్వాణి ఛన్దాగ్ంసి ఛన్దాగ్ంసి ఖలు వా అగ్నేః ప్రియా తనూః ప్రియయైవైనం తనువా
పరి దధాతి వేదుకో వాసో భవతి య ఏవం వేద వారుణో వా అగ్నిరుపనద్ధ ఉదు తిష్ఠ
స్వధ్వరోర్ధ్వ ఊ షు ణ ఊతయ ఇతి సావిత్రీభ్యాముత్తిష్ఠతి సవితృప్రసూత
ఏవాఽస్యోర్ధ్వాం వరుణమేనిముథ్సృజతి ద్వాభ్యాం ప్రతిష్ఠిత్యై స జాతో గర్భో అసి [౨౩]
రోదస్యోరిత్యాహేమే వై రోదసీ తయోరేష గర్భో యదగ్నిస్తస్మాదేవమాహాగ్నే చారుర్విభృత
ఓషధీష్విత్యాహ యదా హ్యేతం విభరన్త్యథ చారుతరో భవతి ప్ర మాతృభ్యో అధి
కనిక్రదద్గా ఇత్యాహౌషధయో వా అస్య మాతరస్తాభ్య ఏవైనం ప్ర చ్యావయతి స్థిరో భవ
వీడ్వఙ్గ ఇతి గర్దభ ఆ సాదయతి [౨౪] సన్నహ్యత్యేవైనమేతయా స్థేమ్నే గర్దభేన సం భరతి
తస్మాద్గర్దభః పశూనాం భారభారితమో గర్దభేన సం భరతి
తస్మాద్గర్దభోఽప్యనాలేశేఽత్యన్యాన్పశూన్మేద్యత్యన్నగ్గ్ హ్యేనేనాఽర్కగ్ం సం భరన్తి గర్దభేన
సం భరతి తస్మాద్గర్దభో ద్విరేతాః సన్కనిష్ఠం పశూనాం ప్ర జాయతేఽగ్నిర్హ్యస్య యోనిం
నిర్దహతి ప్రజాసు వా ఏష ఏతర్హ్యారూఢః [౨౫] స ఈశ్వరః ప్రజాః శుచా ప్రదహః శివో
భవ ప్రజాభ్య ఇత్యాహ ప్రజాభ్య ఏవైనగ్ం శమయతి మానుషీభ్యస్త్వమఙ్గిర ఇత్యాహ
మానవ్యో హి ప్రజా మా ద్యావాపృథివీ అభి శూశుచో మాఽన్తరిక్షం మా
వనస్పతీనిత్యాహైభ్య ఏవైనం లోకేభ్యః శమయతి ప్రైతు వాజీ కనిక్రదదిత్యా హవాజీ హ్యేష
నానదద్రాసభః పత్వేత్యా- [౨౬] హ రాసభ ఇతి హ్యేతమృషయోఽవదన్భరన్నగ్నిం
పురీష్యమిత్యాహాఽగ్నిగ్గ్ హ్యేష భరతి మా పాద్యాయుషః పురేత్యాహాఽఽయురేవాఽస్మిన్దధాతి
తస్మాద్గర్దభః సర్వమాయురేతి తస్మాద్గర్దభే పురాఽఽయుషః ప్రమీతే బిభ్యతి వృషాఽగ్నిం

వృషణం భరన్నిత్యాహ వృషా హ్యేష వృషాగ్నిరపాం గర్భగ్ం [౨౭]
సముద్రియమిత్యాహాపాఽగ్ హ్యేష గర్భో యదగ్నిరగ్న ఆ యాహి వీతయ ఇతి వా ఇమౌ
లోకౌ ప్రైతామగ్న ఆ యాహి వీతయ ఇతి యదాహాఽనయోర్లోకయోర్వీత్యై ప్రచ్యుతో వా
ఏష ఆయతనాదగతః ప్రతిష్ఠాగ్ం స ఏతర్హ్యాధ్వర్యుం చ యజమానం చ
ధ్యాయత్యృతగ్ం సత్యమిత్యాహేయం వా ఋతమసౌ [౨౮] సత్యమనయోరేవైనం ప్రతి
ష్ఠాపయతి నాఽఽర్తిమార్ఛత్యధ్వర్యుర్న యజమానో వరుణో వా ఏష యజమానమభ్యైతి
యదగ్నిరుపనద్ధ ఓషధయః ప్రతి గృహ్ణీతాఽగ్నిమేతమిత్యాహ శాన్త్యై వ్యస్యన్విశ్వా
అమతీరరాతీరిత్యాహ రక్షసామప హత్యై నిషీదన్నో అప దుర్మతిగ్ం హనదిత్యాహ
ప్రతిష్ఠిత్యా ఓషధయః ప్రతి మోదధ్వ- [౨౯] మ్మేనమిత్యాహౌషధయో వా అగ్నేర్భాగధేయం
తాభిరేవైనగ్ం సమర్ధయతి పుష్పవతీః సుపిప్పలా ఇత్యాహ తస్మాదోషధయః ఫలం
గృహ్ణన్త్యయం వో గర్భ ఋత్వియః ప్రత్నగ్ం సధస్థమాఽసదదిత్యాహ యాభ్య ఏవైనం
ప్రచ్యావయతి తాస్వేవైనం ప్రతి ష్ఠాపయతి ద్వాభ్యాముపావహరతి ప్రతిష్ఠిత్యై॥[30]

*అన్వ్యనుష్టుబసి సాదయత్యారూఢః పత్వేతి గర్భమసౌ మోదధ్వం ద్విచత్వారిగ్ంశచ్చ* **||5.1.5||**

వారుణో వా అగ్నిరుపనద్ధో వి పాజసేతి వి స్రగ్ంసయతి సవితృప్రసూత ఏవాఽస్య విషూచీం
వరుణమేనిం వి సృజత్యప ఉప సృజత్యాపో వై శాన్తాః శాన్తాభిరేవాఽస్య శుచగ్ం శమయతి
తిసృభిరుప సృజతి త్రివృద్వా అగ్నిర్యావానేవాఽగ్నిస్తస్య శుచగ్ం శమయతి మిత్రః
సగ్ంసృజ్య పృథివీమిత్యాహ మిత్రో వై శివో దేవానాం తేనైవై- [౩౦] నగ్ం సగ్ం సృజతి
శాన్త్యై యద్గ్రామ్యాణాం పాత్రాణాం కపాలైః సగ్ంసృజేద్గ్రామ్యాణి పాత్రాణి
శుచాఽర్పయేదర్మకపాలైః సగ్ం సృజత్యేతాని వా అనుపజీవనీయాని తాన్యేవ
శుచాఽర్పయతి శర్కరాభిః సగ్ం సృజతి ధృత్యా అథో శన్త్వాయాఽజలోమైః సగ్ం
సృజత్యేషా వా అగ్నేః ప్రియా తనూర్యదజా ప్రియయైవైనం తనువా సగ్ం సృజత్యథో

తేజసా కృష్ణాజినస్య లోమభిః సగ్ం [౩౨] సృజతి యజ్ఞో వై కృష్ణాజినం యజ్ఞేనైవ యజ్ఞగ్ం సగ్ం సృజతి రుద్రాః సమ్భృత్య పృథివీమిత్యాహైతా వా ఏతం దేవతా అగ్రే సమభరన్తాభిరేవైనగ్ం సం భరతి మఖస్య శిరోఽసీత్యాహ యజ్ఞో వై మఖస్తస్యైతచ్ఛిరో యదుఖా తస్మాదేవమాహ యజ్ఞస్య పదే స్థ ఇత్యాహ యజ్ఞస్య హ్యేతే [33] పదే అథో ప్రతిష్ఠిత్యై ప్రాఽన్యాభిర్యచ్ఛత్యన్వస్యైర్మన్త్రయతే మిథునత్వాయ త్ర్యుద్ధిం కరోతి త్రయ ఇమే లోకా ఏషాం లోకానామాప్త్యై ఛన్దోభిః కరోతి వీర్యం వై ఛన్దాగ్ంసి వీర్యేణైవైనాం కరోతి యజుషా బిలం కరోతి వ్యావృత్త్యై ఇయతీం కరోతి ప్రజాపతినా యజ్ఞముఖేన సమ్మితాం ద్విస్తనాం కరోతి ద్యావాపృథివ్యోర్దోహాయ చతుఃస్తనాం కరోతి పశూనాం దోహాయాఽష్టాస్తనాం కరోతి ఛన్దసాం దోహాయ నవాశ్రిమభిచరతః కుర్యాత్త్రివృతమేవ వజ్రగ్ం సమ్భృత్య భ్రాతృవ్యాయ ప్ర హరతి స్తృత్యై కృత్వాయ సా మహీముఖామితి ని దధాతి దేవతాస్వేవైనాం ప్రతి ష్ఠాపయతి||[౩౪]

*తేనైవ లోమభిస్సమేతే అభిచరత ఏకవిగ్ంశతిశ్చ||**5.1.6**||*

సప్తభిర్ధూపయతి సప్త వై శీర్షణ్యాః ప్రాణాః శిర ఏతద్యజ్ఞస్య యదుఖా శీర్షన్నేవ యజ్ఞస్య ప్రాణాన్దధాతి తస్మాథ్సప్త శీర్షన్ప్రాణా అశ్వశకేన ధూపయతి ప్రాజాపత్యో వా అశ్వః సయోనిత్వాయాఽదితిస్త్వేత్యాహేయం వా అదితిరదిత్యైవాఽదిత్యాం ఖనత్యస్యా అక్రూరఙ్కారాయ న హి స్వః స్వగ్ం హినస్తి దేవానాం త్వా పత్నీరిత్యాహ దేవానాం [౩౫] వా ఏతాం పత్నయోఽగ్రేఽకుర్వన్తాభిరేవైనాం దధాతి ధిషణాస్త్వేత్యాహ విద్యా వై ధిషణా విద్యాభిరేవైనామభీన్ధే గ్నాస్త్వేత్యాహ ఛన్దాగ్ంసి వై గ్నాశ్ఛన్దోభిరేవైనాగ్ శ్రపయతి వరూత్రయస్త్వేత్యాహ హోత్రా వై వరూత్రయో హోత్రాభిరేవైనాం పచతి జనయస్త్వేత్యాహ దేవానాం వై పత్నీ [౩౬] ర్జనయస్తాభిరేవైనాం పచతి షడ్భిః పచతి షడ్వా ఋతవ ఋతుభిరేవైనాం పచతి ద్విః పచన్త్విత్యాహ తస్మాద్ ద్విః సంవథ్సరస్య సస్యం పచ్యతే

వారుణ్యఖాఽభీద్ధా మైత్రియోపైతి శాన్త్యై దేవస్త్వా సవితోద్వపత్విత్యాహ సవితృప్రసూత
ఏవైనాం బ్రహ్మణా దేవతాభిరుద్వపత్యపద్యమానా పృథివ్యాశా దిశ ఆ పృణే- [౩౭] త్యాహ
తస్మాదగ్నిః సర్వా దిశోఽను వి భాత్యుత్తిష్ఠ బృహతీ భవోర్ధ్వా తిష్ఠ ధ్రువా త్వమిత్యాహ
ప్రతిష్ఠిత్యా అసుర్యం పాత్రమనాచ్ఛృణ్ణమా ఛృణత్తి దేవత్రాఽకరజక్షీరేణాఽఽ చ్ఛృణత్తి
పరమం వా ఏతత్పయో యదజక్షీరం పరమేణైవైనాం పయసాఽఽ చ్ఛృణత్తి యజుషా
వ్యావృత్త్యై ఛన్దోభిరా చ్ఛృణత్తి ఛన్దోభిర్వా ఏషా క్రియతే ఛన్దోభిరేవ ఛన్దాగ్గ్స్యా ఛృణత్తి॥
[౩౮]

*ఆహ దేవానాం వై పత్నీః పృణైషా షట్చ*||**5.1.7**||

ఏకవిగ్ంశత్యా మాషైః పురుషశీర్షమచ్ఛైత్యమేధ్యా వై మాషా అమేధ్యం
పురుషశీర్షమమేధ్యైరేవాఽస్యామేధ్యం నిరవదాయ మేధ్యం కృత్వాఽఽ
హరత్యేకవిగ్ంశతిర్భవన్త్యేకవిగ్ంశో వై పురుషః పురుషస్యాఽఽప్త్యై వ్యృద్ధం వా
ఏతత్ప్రాణైరమేధ్యం యత్పురుషశీర్షగ్ం సప్తధా వితృణ్ణాం వల్మీకవపాం ప్రతి ని దధాతి
సప్త వై శీర్షణ్యాః ప్రాణాః ప్రాణైరేవైనథ్సమర్ధయతి మేధ్యత్వాయ యావన్తో [౩౯] వై
మృత్యుబన్ధవస్తేషాం యమ ఆధిపత్యం పరీయాయ యమగాథాభిః పరి గాయతి
యమాదేవైనద్వృఙ్క్తే తిసృభిః పరి గాయతి త్రయ ఇమే లోకా ఏభ్య ఏవైనల్లోకేభ్యో
వృఙ్క్తే తస్మాద్గాయతే న దేయం గాథా హి తద్వృఙ్క్తేఽగ్నిభ్యః పశూనా లభతే కామా వా
అగ్నయః కామానేవాఽవ రున్ధే యత్పశూన్నాఽఽలభేతాఽనవరుద్ధా అస్య [౪౦] పశవః
స్యుర్యత్పర్యగ్నికృతానుథ్సృజేద్యజ్ఞవేశసం కుర్యాద్యథ్సగ్గ్స్థాపయేద్యాతయామాని శీర్షాణి
స్యుర్యత్పశూనాలభతే తేనైవ పశూనవ రున్ధే యత్పర్యగ్నికృతానుథ్సృజతి
శీర్ష్ణామయాతయామత్వాయ ప్రాజాపత్యేన సగ్గ్స్థాపయతి యజ్ఞో వై ప్రజాపతిర్యజ్ఞ
ఏవ యజ్ఞం ప్రతి ష్ఠాపయతి ప్రజాపతిః ప్రజా అసృజత స రిరిచానోఽమన్యత స ఏతా

ఆప్రీరపశ్యత్తాభిర్వై స ముఖత [౪౧] ఆత్మానమాఽప్రీణీత యదేతా ఆప్రియో భవన్తి యజ్ఞో
వై ప్రజాపతిర్యజ్ఞమేవైతాభిర్ముఖత ఆ ప్రీణాత్యపరిమితఛన్దసో భవన్త్యపరిమితః ప్రజాపతిః
ప్రజాపతేరాప్త్యై ఊనాతిరిక్తా మిథునాః ప్రజాత్యై లోమశం వై నామైతచ్ఛన్దః ప్రజాపతేః
పశవో లోమశాః పశూనేవాఽవ రున్ధే సర్వాణి వా ఏతా రూపాణి సర్వాణి రూపాణ్యగ్నౌ
చిత్యే క్రియన్తే తస్మాదేతా అగ్నేశ్చిత్యస్య [౪౨] భవన్త్యేకవిగ్ంశతిగ్ం సామిధేనీరన్వాహ
రుగ్వా ఏకవిగ్ంశో రుచమేవ గచ్ఛత్యథో ప్రతిష్ఠామేవ ప్రతిష్ఠా
హ్యేకవిగ్ంశశ్చతుర్విగ్ంశతిమన్వాహ చతుర్విగ్ంశతిరర్ధమాసాః సంవత్సరః
సంవత్సరోఽగ్నిర్వైశ్వానరః సాక్షాదేవ వైశ్వానరమవ రున్ధే పరాచీరన్వాహ పరా జీవ హి
సువర్గో లోకః సమాస్త్వాఽగ్న ఋతవో వర్ధయన్త్విత్యాహ సమాభిరేవాఽగ్నిం వర్ధయ [౪౩]
త్యృతుభిః సంవత్సరం విశ్వా ఆ భాహి ప్రదిశః పృథివ్యా ఇత్యాహ తస్మాదగ్నిః సర్వా
దిశోఽను వి భాతి ప్రత్యౌహతామశ్వినా మృత్యుమస్మాదిత్యాహ మృత్యుమేవాఽస్మాదప
నుదత్యుద్వయం తమసస్పరీత్యాహ పాప్మా వై తమః పాప్మానమేవాఽస్మాదప హన్త్యగన్మ
జ్యోతిరుత్తమమిత్యాహాఽసౌ వా ఆదిత్యో జ్యోతిరుత్తమమాదిత్యస్యైవ సాయుజ్యం గచ్ఛతి
న సంవత్సరస్తిష్ఠతి నాఽస్య శ్రీస్తిష్ఠతి యస్యైతాః క్రియన్తే జ్యోతిష్మతీముత్తమామన్వాహ
జ్యోతిరేవాఽస్మా ఉపరిష్టాద్దధాతి సువర్గస్య లోకస్యానుఽఖ్యాత్యై ॥[౪౪]

*యావన్తోఽస్య ముఖతశ్చిత్యస్య వర్ధయత్వాదిత్యోఽష్టావిగ్ంశతిశ్చ*||**5.1.8**||

షడ్భిర్దీక్షయతి షడ్వా ఋతవ ఋతుభిరేవైనం దీక్షయతి సప్త భిర్దీక్షయతి
సప్తఛన్దాగ్ంసి ఛన్దోభిరేవైనం దీక్షయతి విశ్వే దేవస్య నేతురిత్యనుష్టుభోత్తమయా జుహోతి
వాగ్వా అనుష్టుప్తస్మాత్ప్రాణానాం వాగుత్తమైకస్మాదక్షరాదనాప్తం ప్రథమం పదం
తస్మాద్యద్వాచోఽనాప్తం తన్మనుష్యా ఉప జీవన్తి పూర్ణయా జుహోతి పూర్ణ ఇవ హి
ప్రజాపతిః [౪౫] ప్రజాపతేరాప్త్యై న్యూనయా జుహోతి న్యూనాద్ధి ప్రజాపతిః ప్రజా అసృజత

ప్రజానాగ్ం సృష్ట్వా యదర్చిషి ప్రవృఞ్జ్యాద్భూతమవ రుంధీత యదఙ్గారేషు భవిష్యదఙ్గారేషు ప్ర వృణక్తి భవిష్యదేవావ రుంధే భవిష్యద్ధి భూయో భూతాద్ద్వాభ్యాం ప్ర వృణక్తి ద్విపాద్యజమానః ప్రతిష్ఠిత్యై బ్రహ్మణా వా ఏషా యజుషా సమ్భృతా యదుఖా సా యద్భిద్యేతాఽఽర్తిమార్చే- [౪౬] ద్యజమానో హన్యేతాఽస్య యజ్ఞో మిత్రైతాముఖాం తపేత్యాహ బ్రహ్మ వై మిత్రో బ్రహ్మన్నేవైనాం ప్రతి ష్ఠాపయతి నాఽఽర్తిమార్ఛతి యజమానో నాఽస్య యజ్ఞో హన్యతే యది భిద్యేత తైరేవ కపాలైః సగ్ంసృజేత్సైవ తతః ప్రాయశ్చిత్తిర్యో గతశ్రీః స్యాన్మథిత్వా తస్యాఽవ దధ్యాద్భూతో వా ఏష స స్వాం [౪౭] దేవతాముపైతి యో భూతికామః స్యాద్య ఉఖాయై సం భవేత్స ఏవ తస్య స్యాదతో హ్యేష సం భవత్యేష వై స్వయమ్భూర్నామ భవత్యేవ యం కామయేత భ్రాతృవ్యమస్మై జనయేయమిత్యన్యతస్తస్యాఽఽహృత్యాఽవ దధ్యాథ్సాక్షాదేవాఽస్మై భ్రాతృవ్యం జనయత్యమ్బరీషాదన్నకామస్యాఽవ దధ్యాదమ్బరీషే వా అన్నమ్భ్రియతే సయోన్యేవాఽన్న- [౪౮] మవ రుంధే ముఞ్జానవ దధాత్యూర్గ్వై ముఞ్జా ఊర్జమేవాఽస్మా అపి దధాత్యగ్నిర్దేవేభ్యో నిలాయత స క్రుముకం ప్రావిశత్క్రుముకమవ దధాతి యదేవాఽస్య తత్ర న్యక్తం తదేవాఽవ రుంధ ఆజ్యేన సం యౌత్యేతద్వా అగ్నేః ప్రియం ధామ యదాజ్యం ప్రియేణైవైనం ధామ్నా సమర్ధయత్యథో తేజసా [౪౯] వైకఙ్కతీమా దధాతి భా ఏవాఽవ రుంధే శమీమయీమా దధాతి శాన్త్యై సీద త్వమ్మాతురస్యా ఉపస్థ ఇతి తిసృభిర్జాతముప తిష్ఠతే త్రయ ఇమే లోకా ఏష్వేవ లోకేష్వావిదం గచ్ఛత్యథో ప్రాణానేవాఽఽత్మన్ధత్తే॥[౫౦]

*ప్రజాపతిర్ ఋచ్ఛేథ్సా్వమేవాఽన్నం తేజసా చతుస్త్రిగ్ంశచ్చ* ||**5.1.9**||

న హ స్మ వై పురాఽగ్నిరపరశువృక్ణం దహతి తదస్మై ప్రయోగ ఏవర్షిరస్వదయద్యదగ్నే యాని కాని చేతి సమిధమా దధాత్యపరశువృక్ణమేవాఽస్మై స్వదయతి సర్వమస్మై స్వదతే య ఏవం వేదౌదుమ్బరీమా దధాత్యూర్గ్వా ఉదుమ్బర ఊర్జమేవాఽస్మా అపి దధాతి

ప్రజాపతిరగ్నిమసృజత తగ్ం సృష్టగ్ం రక్షాగ్స్య- [౫౧] జిఘాగ్ంసన్థ్స
ఏతద్రాక్షోఘ్నమపశ్యత్తేన వై స రక్షాగ్స్యపాహత యద్రాక్షోఘ్నమ్భవత్యగ్నేరేవ తేన
జాతాద్రక్షాగ్స్యప హన్త్యాశ్వత్థీమా దధాత్యశ్వత్థో వై వనస్పతీనాగ్ం సపత్నసాహో విజిత్యై
వైకఙ్కతీమా దధాతి భా ఏవాఽవ రున్ధే శమీమయీమా దధాతి శాన్త్యై సగ్ంశితం మే
బ్రహ్మోదేషాం బాహూ అతిరమిత్యుత్తమే ఔదుమ్బరీ [౫౨] వాచయతి బ్రహ్మణైవ క్షత్రగ్ం
సగ్గ్ శ్యతి క్షత్రేణ బ్రహ్మ తస్మాద్బ్రాహ్మణో రాజన్యవానత్యన్యం బ్రాహ్మణం తస్మాద్రాజన్యో
బ్రాహ్మణవానత్యన్యగ్ం రాజన్యం మృత్యుర్వా ఏష యదగ్నిరమృతగ్ం హిరణ్యగ్ం
రుక్మమన్తరం ప్రతి ముఞ్చతేఽమృతమేవ మృత్యోరన్తర్ధత్త ఏకవిగ్ంశతినిర్బాధో
భవత్యేకవిగ్ంశతిర్వై దేవలోకా ద్వాదశ మాసాః పఞ్చర్తవస్త్రయ ఇమే లోకా అసావాదిత్య
[౫౩] ఏకవిగ్ంశ ఏతావన్తో వై దేవలోకాస్తేభ్య ఏవ భ్రాతృవ్యమన్తరేతి నిర్బాధైర్వై దేవా
అసురాన్నిర్బాధేఽకుర్వత తన్నిర్బాధానాం నిర్బాధత్వం నిర్బాధీ భవతి భ్రాతృవ్యానేవ నిర్బాధే
కురుతే సావిత్రియా ప్రతి ముఞ్చతే ప్రసూత్యై
నక్తోషాసేత్యుత్తరయాఽహోరాత్రాభ్యామేవైనముద్యచ్ఛతే దేవా అగ్నిం ధారయన్ద్రవిణోదా
ఇత్యాహ ప్రాణా వై దేవా ద్రవిణోదా అహోరాత్రాభ్యామేవైనముద్యత్య [౫౪]
ప్రాణైర్దాధారాఽఽసీనః ప్రతి ముఞ్చతే తస్మాదాసీనాః ప్రజాః ప్ర జాయన్తే కృష్ణాజినముత్తరం
తేజో వై హిరణ్యం బ్రహ్మ కృష్ణాజినం తేజసా చైవైనం బ్రహ్మణా చోభయతః పరి గృహ్ణాతి
షడుద్యామగ్ం శిక్యం భవతి షడ్వా ఋతవ ఋతుభిరేవైనముద్యచ్ఛతే
యద్ద్వాదశోద్యామగ్ం సంవత్సరేణైవ మౌఞ్జమ్భవత్యూర్గ్వై ముఞ్జా ఊర్జైవైనగ్ం
సమర్ధయతి సుపర్ణోఽసి గరుత్మానిత్యవేక్షతే రూపమేవాఽస్యైతన్మహిమానం వ్యాచష్టే దివం
గచ్ఛ సువః పతేత్యాహ సువర్గమేవైనంలోకం గమయతి॥[౫౫]

*రక్షాగ్ స్యౌదుమ్బరీ ఆదిత్య ఉద్యత్య సం చతుర్విగ్ంశతిశ్చ*||**5.1.10**||

సమిద్ధో అఞ్జన్కృదరమ్మతీనాం ఘృతమగ్నే మధుమత్పిన్వమానః। వాజీ వహన్వాజినం జాతవేదో దేవానాం వక్షి ప్రియమా సధస్థమ్॥ ఘృతేనాఽఞ్జన్థ్సం పథో దేవయానాన్ప్రజానన్వాజ్యప్యేతు దేవాన్। అను త్వా సప్తే ప్రదిశః సచన్తాగ్ స్వధామస్మై యజమానాయ ధేహి॥ ఈడ్యశ్చాఽసి వన్ద్యశ్చ వాజిన్నాశుశ్చాఽసి మేధ్యశ్చ సప్తే। అగ్నిష్ట్వా [౩౮] దేవైర్వసుభిః సజోషాః ప్రీతం వహ్నిం వహతు జాతవేదాః॥ స్తీర్ణం బర్హిః సుష్టరీమా జుషాణోరు పృథు ప్రథమానం పృథివ్యామ్। దేవేభిర్యుక్తమదితిః సజోషాః స్యోనం కృణ్వానా సువితే దధాతు॥ ఏతా ఉ వః సుభగా విశ్వరూపా వి పక్షోభిః శ్రయమాణా ఉదాతైః। ఋష్వాః సతీః కవషః శుమ్భమానా ద్వారో దేవీః సుప్రాయణా భవన్తు॥ అన్తరా మిత్రావరుణా చరన్తీ ముఖం యజ్ఞానామభి సంవిదానే। ఉషాసా వాగ్ం [౩౯] సుహిరణ్యే సుశిల్పే ఋతస్య యోనావిహ సాదయామి॥ ప్రథమా వాగ్ం సరథినా సువర్ణా దేవౌ పశ్యన్తౌ భువనాని విశ్వా। అపిప్రయం చోదనా వాం మిమానా హోతారా జ్యోతిః ప్రదిశా దిశన్తా॥ ఆదిత్యైర్నో భారతీ వష్టు యజ్ఞగ్ం సరస్వతీ సహ రుద్రైర్న ఆవీత్। ఇడోపహూతా వసుభిః సజోషా యజ్ఞం నో దేవీరమృతేషు ధత్త॥ త్వష్టా వీరం దేవకామం జజాన త్వష్టురర్వా జాయత ఆశురశ్వః। [౪౦] త్వష్టేదం విశ్వం భువనం జజాన బహోః కర్తారమిహ యక్షి హోతః॥ అశ్వో ఘృతేన త్మన్యా సమక్త ఉప దేవాగ్ం ఋతుశః పాథ ఏతు। వనస్పతిర్దేవలోకం ప్రజానన్నగ్నినా హవ్యా స్వదితాని వక్షత్॥ ప్రజాపతేస్తపసా వావృధానః సద్యో జాతో దధిషే యజ్ఞమగ్నే। స్వాహాకృతేన హవిషా పురోగా యాహి సాధ్యా హవిరదన్తు దేవాః॥[౪౧]

*అగ్నిష్ట్వా వామశ్వో ద్విచత్వారిగ్ంశచ్చ*||**5.1.11**||

*సావిత్రాణి వ్యృద్ధముత్క్రామ దేవస్య ఖనతి క్రూరం వారుణస్సప్తభిదేకవిగ్ంశత్యా షడ్భిర్న హ స్మ సమిద్ధో అఞ్జన్నేకాదశ*
||**11**||

*సావిత్రాణ్యుత్క్రామ క్రూరం వారుణః పశవస్స్యుర్న హ స్మ నవపఞ్చాశత్||౫౯||*

సావిత్రాణి హవిరదన్తు దేవాః॥

॥ హరిః ఓమ్॥

॥ శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥

॥ ఇతి పఞ్చమ కాణ్డే ప్రథమః ప్రశ్నః॥